

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

HINKABÖLEN -KOTISEUTUMUSEO - MUNAPIRTTI

KORJAUSUUNNITELMA I - TEKSTIOSA

Kansi: Kartta Munapirtistä vuodelta 1777 (8).

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

1. Hinkabölen kylän tilan ja nykyisen museoalueen historiaa:

Sukunsa ja Munapirtin historiaa tutkineen Johan Ståhlin (8;9) mukaan ulottuu Hinkabölen tilan historia aina keskiajalle saakka. Tila on otettu Munapirtin kylän kymmennysluetteloon vuonna 1555. Ennen tätä ei esiinny kymmennysluettelossa tai maakirjassa mitään merkintää paikan omistajista tai hallintaoikeuden saaneista talonpojista em. tilalla.

Munapirtin kylä kuului nk. maakirjakyliin. Hinkabölen tilasta on ensimmäinen merkintä maakirjassa vuodelta 1558. Tilasta muodostettiin nk. kruunutila viimeistään vuonna 1556. Asumisoikeuden kruunutilaan oli lunastanut vuonna 1555 Mårten Thomasson, joka tunnettiin myös nimellä Mårten Munapirtistä.

Tila on annettu läänityksenä, korvauksena Kullaan Kartanosta (nykyisellä Ruotsinpyhtäällä) luopumisesta vuonna 1584 kuninkaan Juhana III toimesta hattulalaisen voudin Kristofer Mickelssonin (Böllia) leskelle Beata Persdotter Dufvalle, joka sittemmin avioitui vouti Daniel Olsson till Vahterpään kanssa. Beata Persdotterin poika Per Kristoffersson esiintyy tilan omistajan vuodesta 1602 lähtien. Per Kristoffersson esiintyy ratsutilallisena, ja vuoden 1612 maakirjassa Munapirtissä 7/8-osan manttaalin omistajana. Yhden maakirjanumeron käsittäneellä maakirjatalolla oli kiinteä manttaaliluku, joka saattoi muuttua vain , jos tehtiin uusia verollepänoja (4).

Vuonna 1619 Per Kristoffersson todistaa, että tila on rälssitila. Per Kristoffersson poika Kristoffer Persson Böllia otti tilan haltuunsa vuoden 1619 jälkeen, ja omisti sen aina vuoteen 1623. Kristoffer Persson myi vuonna 1623 tilan äidin puolelta olevalle sukulaiselle everstiluutnantti Ernst Creutzille, joka omisti Sarvilahden kartanon Pernajassa, ja toimi myös maaherrana.

Perinnönjaossa vuonna 1637 tilan saivat haltuunsa Ernst Crutzin leski Catarina Hess von Wichdorf sekä hänen poikansa Lorenz sekä Ernst Johan. Tilan omistus luovutettiin kuninkaallisella kirjeellä vuodelta 1658 Ernst Johan Creutzille, joka oli vapaaherra ja saanut valtioneuvoksen arvonimen. Ernst Johan Creutzin kuoltua vuonna 1684 tilan omistus siirtyi hänen kolmannen avioliittonsa kautta hänen leskelleen Maria Silfverhjelmille sekä hänen ensimmäisestä, ja kolmannelta avioliitosta syntyneille lapsille. Asiakirjoissa vuosilta 1688-1693 tilan omistajan mainitaan ratsumestari Axel Creutz, joka omisti myös Malmgårdin Kartanon Pernajassa.

1600-luvun lopun sekä 1700-luvun alun tiedot ovat hatarat sotatilan sekä Iso Vihan että venäläismiehityksen aikana 1731 -1721. Ahvenkosken, Stockforsin sekä Petjärven säteritilat joutuivat kruunulle vuonna 1690, ja luovutettiin vapaaherra, everstiluutnantti Johan Creutzille säteriratsutilana. Johan Creutzin kuoltua vuonna 1726 kuolinpesä omisti leski Gertrud Sofia von Treijden hänen toisesta avioliitostaan. Edelleen hänen poikansa Carl sekä Johan että tytär kreivitär Christina. Perinnönjaossa viimeainittu Christina Creutz sai tilan omistukseensa vuonna 1726. Christina Creutz oli nainut vuonna 1722 paroni, majuri Johan Carl Natt och Dag'in, joka toimi myös vuodesta 1747 Venäjän puolen Kymenkartanon provinssin käskynhaltijana. Paroni Johan Carl Natt och Dag kuoli 2.3.1749 Lappeenrannassa. Hänen kuolinpesänsä asetettiin konkurssiin saman vuoden huhtikuussa maksamattomien velkojen takia. Näin ollen tila jäi kreivitär Christina Creutzin sekä kuolinpesän hallintaan. Kuolinpesää valvonut toimikunta antoi 30.10.1750 englantilaiselle kauppiaalle William Maisterille omistusoikeuden Stockforsin

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

säteriratsutilaan ja sen kautta myös Hinkabölen tilaan. Konkurssipesän arvon määritellyt William Maisterin asiamies, kuolinpesän uskottu mies tarkastaja Erik Nicelius osti sitten vuonna 1756 Stockforsin säteriratsutilan ja siinä sivussa Hinkabölen rälssitilan 9000 ruotsalaisella kuparitaalerilla.

Vuonna 1769 ilmoitti Erik Nicelius käräjillä ostaneensa tilan vävynsä kapteeni Hans Henrik Schatelowitzin nimissä, koska em. henkilö asui rajan takana Ruotsin puolella, ja sai kuninkaalta oikeuden poistua maasta vasta syksyllä 1768. Kihlakunnanoikeudessa Erik Nicelius näin ollen lahjoitti Hinkabölen rälssitilan Hans Henrik Schatelowitzille ja hänen vaimolleen Sofia Helenalle. Tilan omistusoikeuteen tuli kuitenkin pian dramaattinen muutos, kun Hans Henrik Schatelowitz hukkui Pyhtäällä Stockforsin yläpuoliseen Loosarinkoskeen kesällä 1779. Jatkossa Hans Henrik Schatelowitzin leski Sofia Helena ja hänen poikansa Gustav Erik hallitsivat kuolinpesää 1800-luvun alkuun eli elokuuhun 1803, jolloin Sofia Helena Schatelowitz kuoli. Poika kapteeni Gustav Erik Schatelowitz hallitsi kuolinpesää lastensa kanssa aina kuolemaansa saakka eli vuoteen 1827.

Vuonna 1828 osti Gustav Erik Schatelowitzin poika Johan Gustaf Schatelowitz Stockforsin rälssiratsutilasta yhteensä 3/5- osaa, ja sen myötä myös osuudet Hinkabölen rälssitilaan. Osuudet 2/5- osaa Stockforsista hän oli saanut jo perintönä haltuunsa. Mainittakoon tässä yleisesti Kymenlaakson historian puitteissa, että Johan Gustaf Schatelowitz meni vuonna 1849 naimisiin Johanna Augusta Emilia Wrede af Elimä' en kanssa. Vuonna 1835 Schatelowitz myi Hinkabölen rälssitilan kalastajatorppari Jonas Hansson Kampukselle Ruotsinpyhtäältä. Jonas Hansson Kampus hukkui kuitenkin merimatalla jo vuonna 1836, joten hänen omistajuutensa tilaan oli hyvin lyhytaikainen. Tilan jäi tämän jälkeen vuosiksi 1836- 1838 kuolinpesän hallintaan.

Johan Hansson Kampuksen kuolinpesän osakkaat tekivät keskenään sopimuksen vuonna 1838 tilan osituksesta ja omistussuhteista siten, että omistajaksi tuli Mickel Simonsson Reimars Kampus 6/7-osalla tilasta sekä Johan Hanssonin sisko Margareta Elisabet Hansdotter Kuggas 1/7- osalla. Tämä siksi, että Jonas Hansson Kampus oli ostanut tilan vuonna 1835 veljensä Mickel Simonsson Reimars Kampuksen laskuun ja hänen rahoillaan. Tästä sopimuksesta seurasi se, että Anders ja Johan Hansson yhdessä Mickel Simonsson Reimars Kampuksen kanssa hallinnoivat Hinkabölen tilaa. Mickel Simonsson Reimars Kampus (käytti myöhemmällä iällään sukunimeä Reiman) kuoli Pietarissa vuonna 1848. Jälkeensä jättämässään testamentissa Johan Hansson Kampus sai 6/7-osaa tilasta haltuunsa. Tämän lisäksi Johan Hansson Kampus osti koko tilan haltuunsa eli puuttuvan 1/7- osan Kuggasin pariskunnalta jo vuonna 1849. Edellä mainitun testamentin mukaan muut veljensä pojat Anders Hansson Kampus (1806-1892) eli Johan Hansson Kampuksen veli sai yhdessä Gregorius Mattson Reiman'in kanssa elinikäisen oikeuden "kohtuulliseen ylöspitoon" tilalla.

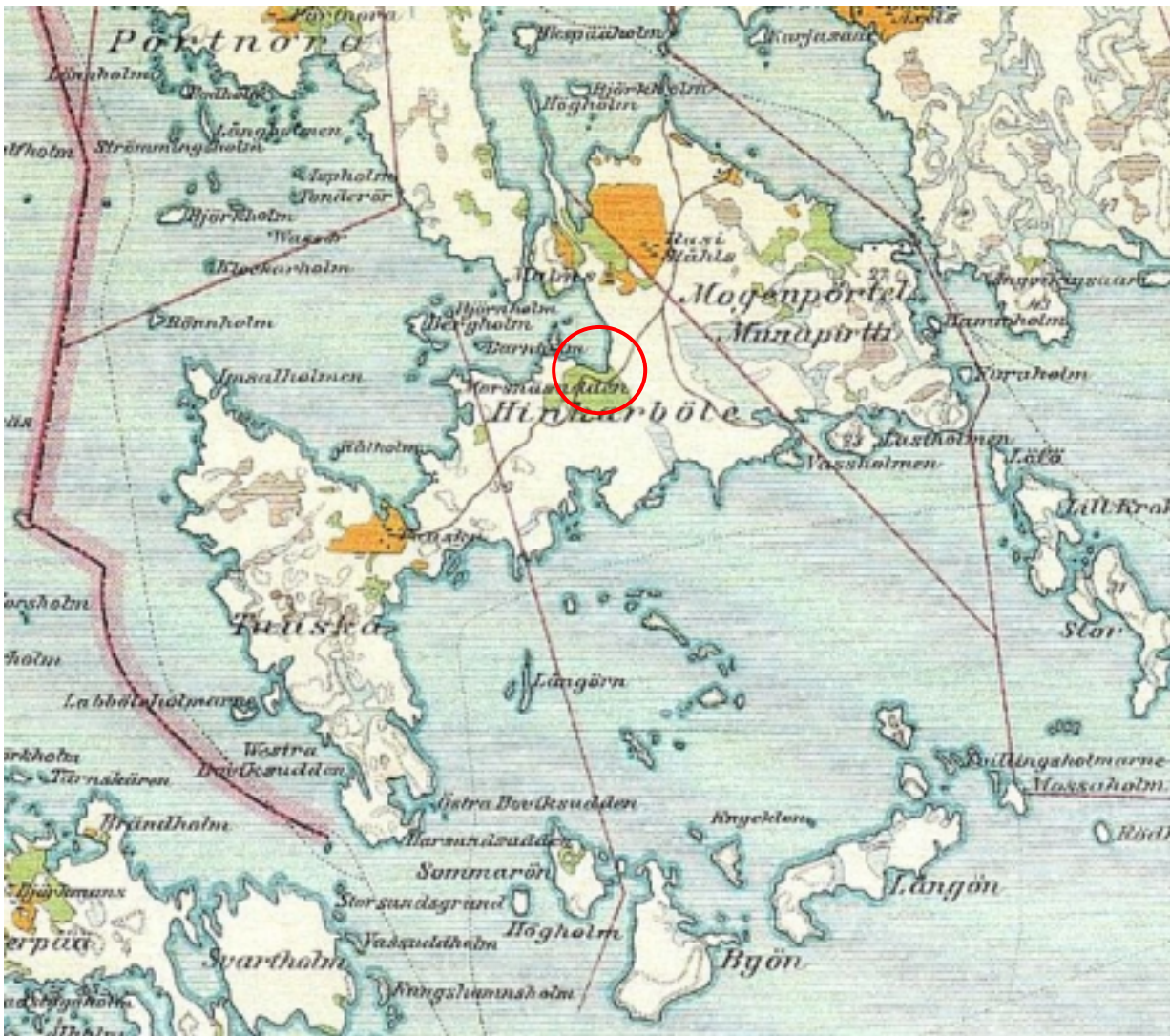
Testamentti- ja omistuserimielisyydet jatkuivat sitten käräjillä 1851, jolloin molemmat vaativat, että testamentti tulisi julistaa pätemättömäksi. Oikeudenistunnon aikana ilmeni, että Gregorius oli jo aikaisemmin luopunut testamenttioikeudestaan tiettyä irtaimistoa vastaan. Vuonna 1852 Johan ja Anders saavuttivat asiassa sovun, ja Johan Hansson Kampus sai pitää oikeutensa tilaan sekä Anders Hansson Kampus sai oikeuden asuttaa tilan vanhaa rakennuskantaa. Tämä rakennuskanta muodostui asuinrakennuksesta, jossa oli kaksi asuinhuonetta ja porstua.

sekä tähän liittyvät talousrakennukset navetta, kaksikerroksinen aitta, kala-aitta saunarakennus, jonka Anders Hansson sitten rakensi. Myöhemmän tilanomistaja maanviljelijä Wilhelm Ögårdin (1877- 1962) mukaan juuri Anders Hansson (Kampus) oli se henkilö, joka oli rakentanut nykyisen

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

museotarkoitukseen varatun tuparakennuksen 1800-luvun alkupuolella (11).

Johan Hansson Kampus kuoli lokakuussa 1886. Hänen kuolinpesänsä jäi hallitsemaan leski Dina Jonasdatter sekä tyttärenpoika Johan Wilhelm Frondén. Leski Dina Jonasdatter Kampus myi sitten rälssitilan tyttärenpojalleen Johan Wilhelm Frondénille ja hänen vaimolleen Anna Alina Frondénille, jotka omistivat tilan yhdessä aina vuoteen 1895, jolloin Johan Wilhelm Frondén kuoli. Tämän jälkeen koko rälssitilan omistajaksi tuli testamentin kautta hänen leskensä Anna Alina Frondén, joka omisti tilansa aina hänen kuolemaansa saakka vuoteen 1908. Hän oli mennyt uusin naimisiin saman vuonna eli 1895 Wilhelm Ögårdin kanssa.

Munapirtin saaren kartta vuodelta 1914. Hinkabölen tilan alue rengastettuna (7)

Anna Alina ja Wilhelm Ögård muuttivat vuonna 1902 Kilpeenjoelle Viipurin maalaiskuntaan. Vaimonsa kuoleman jälkeen vuosina 1911-1916 Wilhelm Ögård muutti kaksi kertaa, ja viimeksi hän osti talon Järvenpään kylässä Viipurin maalaiskunnassa vuodesta 1921 lähtien Vahvialan kunnassa. Tällöin Hinkabölen rälssitila annettiin vuokralle. 1908- 1921 välisenä aikana.

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Rälssitilan omisti vuodesta 1908 Anna Alina Ögårdin kuolinpesä eli leski Wilhelm Ögård sekä heidän poikansa Helge Alfons Wilhelm Ögård ja Hans Hilding Wilhelm Ögård. Hans Hilding Wilhelm Ögård kuoli vuonna 1933, jonka jälkeen omistajaksi jäi Wilhelm Ögård sekä Helge Alfons Wilhelm Ögård aina vuoteen 1940 saakka.

Kun rauhaehtoihin 13.3.1940 kuului ehto, että Karjala ja sen mukana Vahvialan kunta siirtyivät Neuvostoliiton haltuun, muuttivat Wilhelm Ögård ja hänen vaimonsa Rauha Ögård Hinkaböliin. Koska tilan vuokralainen Walter Ståhl (1907-1939) oli kuollut talvisodassa myös tilan vuokraus-toiminta lakkautettiin. Vuodesta 1939 lähtien rälssitilan omistajina ovat Wilhelm Ögård 1/4-osalla sekä hänen poikansa Helge Alfons Ögård (1906 -1977) 3/4-osalla tilasta.

1950-luvulla Wilhelm Ögårdin osuus lohkottiin Majböle- nimiseksi tilaksi, ja Helge Ögård omisti yksin Hinkabölen rälssitilan 23.8.1960 lähtien., kunnes se siirtyi hänen pojilleen Hans Henrik Wilhelm ja Paul Mikael Wilhelm Ögårdille 16.6.1967. Hans ja Paul jakoivat tilan keskenään jakosopimuksella vuonna 2003. Kantatila Hinkaböle jäi siten Hans Ögårdille (3).

2. Hinkabölen ulkomuseoalueen synty ja sen toiminta:

Pyhtään kunta oli perustanut Munapirttiin yläkansakoulun vuonna 1915. Koska tämä, samoin kuin pikkulasten koulu, toimi aluksi nuorisoseurantalolla, tuli erillisen koulurakennuksen rakentaminen ajankohtaiseksi. Tällöin maanviljelijä Wilhelm Ögård avusti tätä kulttuurihanketta. Hän luovutti Hinkabölen maista alueen koulun käyttöön. Munapirtin kansakoulupiiri rakensi uuden koulutalon vuosina 1918- 1919 (10).

Silloisen nuorisoseuran Skärgårdens Vänner i Pyttis puheenjohtaja, kansakoulunopettaja Gustaf K. Backman (1892 -1974) keräsi kevään 1921 aikana Munapirtissä vanhoja esineitä vajoista ja vinteiltä. Wilhelm Ögård, joka oli Gustaf K. Backmanin kanssa tehnyt aloitteen tällöin syntyneen kotiseutumuseo perustamiseksi, avusti lisäksi hanketta antamalla Hinkabölen mailta ilman vuokraa vanhan tontin, jolla sijaitsi vanha tupa ja mylly 1800 -luvulta. Vanhassa tuvassa, joka oli ollut tilan päärakennus ennen Hinkabölen kartano rakentamista (1839-1840), oli viimeksi asunut Wilhelm Ögårdin sukulaisia. Nimittäin "nerstufaster" Lovisa, Johanintytär Appel (1844-1921), joka oli Wilhelmin sedän, merimies Emanuel Andersinpojan leski. Aivan 1900-luvun alussa jäi edellä mainittu vanha tupa asumattomaksi.

Keväällä 1921 Gustaf K. Backman keräsi vanhoja esineitä liitereistä ja vinteiltä. Tässä työssä häntä avusti Ragnar Ögård. Hevonen, jolla esineet kuljetettiin kotiseutumuseon tupaan saatiin Munapirtin Mattaksesta (2). Tämän tuparakennuksen kolmeen huonetilaan opettaja, myöhemmin Loviisan museon intendentti Gustaf K. Backman järjesti munapirttiläisiltä keräämänsä esineet. "Kokoelmaa tarkasteltaessa kiintyy huomio siihen seikkaan, että taloustavaroiden ja maataloustyökalujen lisäksi on museossa melko runsaasti merenkulkuun liittyviä esineitä. Tämä johtuu siitä, että mereen liittyvä työ on ollut saarelle ominaista ja että kotiseutumuseon tarkoitus, kuten artikkelissa haastateltava maanviljelijä Wilhelm Ögård huomauttaa, on aina herättänyt saarelaisissa kiinnostusta oman kotiseudun menneisyyteen. Valitettavasti on kuitenkin todettava, ettei saaren nuorisoon sanottavasti ole kyetty vaikuttamaan, ja että heiltä on syytä toivoa suurempaa kiinnostusta kuin aikaisemmin, koska tämän arvokkaan museon tulevaisuus ratkaisevasti riippuu heidän panoksestaan" (11).

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Museo, jota nyt nuorisoseura hallinnoi, oli valmiina, ja se esiteltiin yleisölle ensimmäisen kerran 19. kesäkuuta 1921 Hinkabölen Myllykallion juurella pidetyn laulujuhlan yhteydessä (9).

Myöhemmin opettaja V. Björkstam' in aikana pidettiin talkoot, jolloin jokainen rakennus sai uuden pärekaton sekä tuulimylly uudet siivet (2).

Lokakuussa 1950 keräsi nyt Loviisan museon intendentti Gustaf K. Backman museon esineistä irtaimistoluettelon, jolloin museossa oli yhteensä 162 esinettä kirjallisuus siihen mukaan lukien (2). Tämän irtaimistoluettelon mukaisesti oli museoon saatu lahjoituksia useilta tahoilta mm. seuraavilta henkilöiltä: Alfred Ståhl'ilta sekä Rasin suvulta (tämä oli alkuperäinen Ögård'ien sukunimi). Museoesineistöön kuului huonekaluja mm. sängyksi vedettävä sohva, sänkyjä, pöytiä, tuoleja, pulpetti sekä tietysti muita taloudessa tarvittavia tarvekaluja, kuten maitopulloja, maitosihtejä, kauhoja, kaukaloita, puulusikoita, kahvimylly, kahvinpaahdin, viinaleili yms. Edelleen työkaluja, kuten erilaiset höylät ja porat. Muita tarvekaluja olivat mm. seinäkello, messinkinen kynttilänjalka , piippuhylly ja meripihkapiippu. Eli esineistö oli runsasta ja moninaista, normaaliin jokapäiväiseen elämiseen tarpeellista tuotetta ja tarvekalua. Kokoelman harvinaisuuksiin kuului plooturaha 1740 luvulta sekä merikortti 1800-luvun alusta (13).

Vuonna 1950 sai Skärgårdens Vänner i Pyttis Kymenlaakson museoyhdistykseltä avustuksena 20 000 markkaa, jolla saatettiin tuulimylly käyttökuntoon. Aikaisemmin jo vuonna 1942 ja vuonna 1950 uudestaan Gustaf K. Backman pyysi, että Suomen Museoyhdistys antaisi neuvoja ja rahavaroja museorakennusten kohennus- ja korjaustöihin. Tämä kuitenkin toistuvasti evättiin, koska Skärgårdens Vänner i Pyttis ei kuulunut valtakunnallisten museoiden yhdistykseen (2). Kalle Backmanin puheenjohtajakaudella 1957 saatiin rahavaroja yhteensä 50 000 markkaa Svenska kulturfonden' iltä, joilla varoilla voitiin korjata uusi vesikatto tuparakennukseen sekä korjattu tuulimyllyn rakenteita ja tervattu tuulimyllyn siivet (13). Skärgårdens Vänner i Pyttis-yhdistyksen perustaman Mogenpört museiförening r.f.:n nykyisen puheenjohtajan Rolf Mäkelän johdolla korjattiin sitten vielä tuulimyllyä ja sen siipiä 1990- luvun loppupuolella. Vuonna 1991 jouduttiin sitten kattamaan päärakennus uudestaan väliaikaisella muotopeltikatteella sekä purettiin päärakennuksen huonokuntoinen avokuisti.

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Vertaa kohta 3.1 entinen tilan päärakennus.

Museorakennuksessa pidetyn ja säilyneen päiväkirjan mukaisesti on kotiseutumuseossa ja sen alueella käyty säännöllisesti vuosien 1956 - 1967 välisenä aikana. Tämän jälkeen on vielä yksi käyntimerkintä vuodelta 1975 (1).

3. Kotiseutumuseoalueen rakennuskannan inventointi:

3.0 Yleistä

Kotiseutumuseoon, museoalueeseen kuului useita rakennuksia päärakennuksen lisäksi. Yllä olevassa kuvassa näkyy koko museoalueen rakennuskanta 1920-luvun alussa. Päärakennuksesta oikealle rannassa on kaksikerroksinen otsa-aitta sekä vasemmalle yksikerroksinen aitta-rakennus, sekä siitä oikealle muita talousrakennuksia. Itse Myllykalliolla sijaitsi tuulimylly. Kaikki asuin- ja talousrakennukset ovat hirsirakenteisia, tuulimylly rungoltaan puupilari- ja palkkirakennetta ja lautaverhoiltu.

Kun aluetta tarkastelee tänään, voidaan havaita, että itse päärakennus on samalla paikallaan, kuin 1920-luvulla, mutta museoalue on muuten kokenut suuren muutoksen tuon aikakauden jälkeen. Rannan puolella oleva aittarakennus on siirretty Myllykallion eteläiselle sivulle suurin piirtein samaan paikkaan mistä on purettu yksikerroksinen aittarakennus. Kauempana olleet kaksi hirsirunkoista talousrakennusta ovat purettu. Sen sijaan vanha tuulimylly on entisellä paikallaan Myllykallion laella.

Hinkabölen tuulimylly ja Myllykallion eteläpuolen purettu talousrakennus 1940-luvulla (8)

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Syksyllä 2006 päivämäärillä 16.9, 4.11 ja 18.11.2006 inventoitiin ja mitattiin Hinkabölen museoalueen jäljellä oleva rakennuskanta eli vanha tupa, otsa-aitta sekä tuulimylly. Mittaustöissä Pekka Hornamo avusti Tancred Johansson. Tässä selityksessä on käytetty lähdeaineistona Johan Ståhlin sekä Maj- Britt Johanssonin tutkimaa ja keräämään oheismateriaalia koskien Hinkabölen tilan ja rakennuskannan historiaa, vanhoja karttoja sekä valokuvia. vertaa oheistettu lähdeluettelo.

Alueen luonnosta on FM Kaarina Öst tehnyt kasvitutkimuksia kesällä 1995 sekä tarkastellut vanhojen rakennusten jäkälä- ja leväkasvustoa syksyllä 2006 tehdyn rakennusinventoinnin päätteeksi (13). Vanhoista valokuvista voi nähdä sen, että alue on päässyt runsaasti metsittymään. Hinkabölen lahti on kasvanut umpeen ja rannan puolelle entistä päärakennusta on istutettu lehtikuusimetsä. Aikaisemmin niin paljas Myllykallio ja sen eteläpuoleinen juuri on metsittynyt, ja tarvitsee rakennuskannan säilyttämiseksi selvää harvennusta. vertaa Myllykalliosta otetut vanhat kuvat ja samalta paikalta syksyllä 2006 otetun uudet kuvat!

3.1 Entinen tilan päärakennus - yksittäistupa:

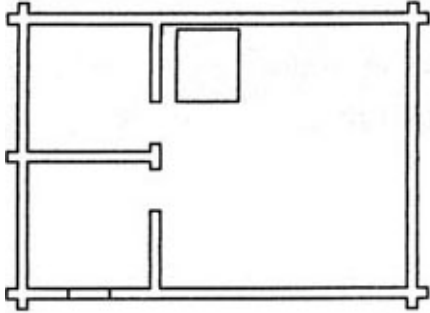
Kuten tässä selvityksessä aiemmin on jo todettu kotiseutumuseon päärakennus, tupa on tyypiltään nk. eteiskamarillinen yksittäistupa, jossa porstuvan, porstuan takana sijaitsee pieni kamari. Kamari on varustettu tiilirakenteisella rapatulla ja kalkkimaalattu tulisijalla, joka on malliltaan kamarin tuvan puoleiseen nurkkaan sijoitettu avopesällinen nurkkauuni. Porstuvasta päästiin itse tupaan, jossa on puuliesi ja leivinuuni, joka on tiilirakenteinen rapattu ja kalkkimaalattu tulisija. Keittokoukun kannattaja on puurakenteinen pylväs, jossa voidaan metallirakenteisen keittokoukun korkeutta säätää. Tuvassa on kolmella sivulla ikkunat. sekä leivinuuni edessä kellari eli kuoppa, joka ei ole muurattua rakennetta vaan vanhakantainen maapohjallinen kellari. Tuparakennuksen alapohja on tyypiltään nk. multiaisalapohjarakenteinen.

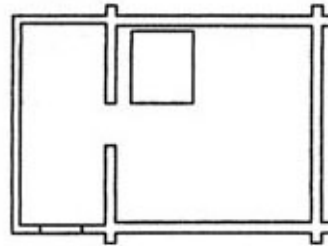
Entinen päärakennus, yksittäistupa 1950-luvun lopulta, kuva Mauno Sutela (8).

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Rakenteelta päärakennus on nk. lamahirsisalvos pitkänurkkaista tyyppiä. Hirsipaksuus vaihtelee hivenen, mutta on keskimäärin 160 - 165 mm paksu. Pohjakaavaltaan on rakennus ollut alun perin yksittäistupa, jossa on ollut porstua. Porstuasta on myöhemmin erotettu hirsirakenteisella väli-seinällä kiinnittämällä tukipiiruilla hirsiseinä alkuperäiseen lamasalvokseen. Tällöin on yksittäis-tuvasta tullut eteiskamarillinen yksittäistupa.

Yksittäistupakaaviot:
Jälkimmäinen rakennusvaihe:
Eteiskamarillinen yksittäistupa

Alkuperäinen rakennusvaihe:
Porstuallinen yksittäistupa (pitkäporstua)

Päärakennus tuparakennus 1950 -luvulta. Tässä kuvassa näkyy vielä oikeassa reunassa päätyluhtiaitta alkuperäisellä paikallaan. Kuva: Mauno Sutela (8)

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Tupa lienee aivan 1700-luvun lopusta tai 1800-luvun alusta päätellen salvos-, kamarin ovi- ja vuorilautarakenteista, jotka näyttävät olevan alkuperäiset. Ovirakenne on nk. puoliranskalaista 3- peilistä rokokoo/kustavilaista tyyppiä, jossa ylin peilin on suurin ja välipeili on pienin. Itse tuvan ovi on pontattua pystylaudoitusta, jossa tuvan puolella on ovien tiivistyslistat. Ovillehtien paksuus kummassakin ovelossa on 36 mm. Porstuan puolella vuorilaudat ovat klassista sulkamallista tyyppiä. Tuvan puolella uusantiikille/empireajalle tyypillistä porrastettua listaa.

Tuvan porstua, johon on sijoitettu merenkulkuun ja maatalouteen liittyviä tarve-esineitä. Kuva on joko 1940- tai 1950- luvulta. Porstuvan takana pieni eteiskamari (8).

Tuparakennus on yksikerroksinen, jossa lamasalvos ylettyy vintin tasolle. Ulkomitoiltaan on tupa 8900 x 5310 mm eli pohjapinta-alaltaan 47,26 br-m². Yläosa rakennuksesta eli päädyt ovat pystylautavuorattuja ja lautarakenteisia. Rakennuksen vesikatto on kannatettu neljällä kitapuulla varustetulla selkäpuurakenteisella kattotuolilla. Vesikaton sekundäärirakenteet eli kattovasat ovat palhoamattomasta pyöreästä kuusipuusta. Vesikaton sisäpuolelta näkee, että vesikaton katteena on ollut pärekate, joka on alkanut vuotaa, ja joka on väliaikaisesti suojattu teräsohutlevyllä, muotopellillä 1990-luvun lopussa. Tupaosuudella on haltiahirsi läpirakennettu rungon poikittaisrakenteena keskellä tupaa, joihin on ripustettu vielä pitkittäiset näkyvissä olevat lautapalkkirakenteet. Etukamarilla varustettu yksittäistupa on aikaisemmin liittynyt avokuisti, joka 1991 on huonokuntoisena purettu. Avokuistin räystään puoleiset kannatinpalkit ovat taltioidut tällä hetkellä tuvan lattialle, ja ne tulee säilyttää mahdollista avokuistin rekonstruktiota varten. Alaosastaan vakaalautarakenteinen neljällä tukipilarilla varustetun kuistiosan tukipilarit ovat taltioidut tuparakennuksen eteistilaan, porstupaan. Vertaa korjaussuunnitelman jälkimmäinen osa: Kuvaliitteet

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Sisäkuva tuvasta leivinuunin suunnasta joko 1940- tai 1950 -luvulta (8).

3.2 Tuvan kuntoarvio

Paikoittain yksittäistupa on erittäin huonossa kunnossa: Luonnonkiviperustaisen tuparakennuksen lounaispäädyn perustukset ja osittain myös pitkällä seinäosuuksilla ovat maanpinnan alapuolella. kasvillisuuden ja lahonneen lehtikarikkeen peittäminä. Hirsirunko on kaakon puolella alaosastaan tuvan kohdalla lamannut, ja alin hirsi on vähintään vaihdettava. Tuvan luoteisnurkassa on seinärakenteissa syvälahoa (yli 10 mm:n syvyydessä lahoa) niin pitkällä sivulla kuin koillispäädyssä. Täällä on seinäpinnat myös lamaanneet hivenen ulospäin. Pitkällä julkisivusuosuuksella koilliseen, on kamarin ikkunan alapuolisella hirsiosuudella pinnaltaan nukkamaista, viherlevää, joka on määritelty Trentepohlia- leväksi, joka aiheuttaa punaista väriä (12).

Eteiskamarin lattia on luoteisnurkastaan lahonnut sekä tuvan leivinuunin takana sisäkatto on lahovaurioitunut aikanaan vuotaneesta vesikatosta joutuen koko matkaltaan aina nurkkauuniin saakka. Tuvan sisäkatoista on periaatteessa jäljellä keskimäinen osa molempien laitakatto-osuuksien ollessa vesivaurioituneita ja lahonneen koko matkaltaan. Lankkulattia on myös koillispäädyn vaihtolankun osalta irronnut sekä nurkasta päivänvalo paistaa. Kun kesällä 1991 tuparakennus katettiin väliaikaisesti, on myös puhtaaksimuurattu vanha savupiippu katkaistu siten, että vesikaton alle jäävä piippuosuus on jätetty paikoilleen. Vertaa tuvan kuvainventointi.

3.3 Yksinäisaitta, päätyluhtiaitta:

Kotiseutumuseoalueella sijaitseva 2- kerroksinen aittarakennus on päätyluhtiaittatyypinen aitta edustaen itä-suomalaista ja karjalaista pitkäräystäistä pikkuaittatyyppejä. Ulkomitoiltaan aitta on 4550 x 3700 mm, päätymitta ensi mainittuna. Pinta-alaltaan aitta on näin ollen 16,83 br-m² eli se edustaa tyypillistä pikkuaitta kokoa. Tämä aitta lienee rakenteistaan ja yksityiskohdistaan päätellen 1800-luvun alkupuolelta. Aitta, joka on vuoden 1942 valokuvan mukaisesti sijainnut alunperin

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

päärakennuksesta rannan puolella on selkeä talousaitta. Aitassa on sijainnistaan päätelleen säilytetty ilmeisesti lähinnä kalastukseen liittyvää materiaalia eli sen käyttötarkoituksena on ollut toimia kala- ja verkkoaitana.

Vielä vuonna 1957 otetussa valokuvassa aitta on sijainnut alkuperäisellä paikallaan. Myöhemmin ilmeisesti 1980- luvulla on museoyhdistyksen toimesta talkoovoimin tämä pitkänurkkainen olka-salvoksinen aitta siirretty nykyiselle paikalleen Myllykallion eteläsivun juureen. Vielä 1920- luvun panoraamakuvassa kyseisen aitan paikalla on ollut yksikerroksien pikkuaitta, joka on joko purettu tai siirretty naimakaupan tms. yhteydessä toiseen ympäristöönsä. Tämä asiantilan todentaminen edellyttäisi tarkempia lisätutkimuksia, joita ei tässä yhteydessä ole mahdollista tehdä.

Pitkänurkkaisen hirsirakenteisen kulmakiviperustalla lepäävän aitan päädyssä toiseen kerroksen päästään puurakenteisten lankkuportaiden kautta avosolaan, jossa päädyn puolella on vain matala hirsirakenteinen parras. Vesikattorakenteet ovat yhdistetyt pitkittäissuvuilta vetohirrellä, jolla on vakautettu päädyn hirsirakennetta. Edelleen kyseinen vetohirsi on toiminut oven yläpuolella tavarantoimiston lastaussalkona parvi/luhtikerrokseen. Tästä vuoden 1942 valokuvasta puuttuu rakennuksesta parrasrakenteen päältä lähtevät hirsikonsolia molemmilta päätysivuilta kannattavat pilarit. Nämä pilarit olivat useimmiten kauniisti muotoon veistettyjä, ja antoivat niin vaatimattomalle aitalle arkkitehtonista lisäarvoa. Vertaa kuvasta valkoisen nuolen osoittamaa paikkaa!

Kevytrakenteinen pari/luhtiosa tai toinen kerros on kannatettu välipohjan osalta molempien päätyjen läpi asennetuilla haltiahirsillä, jotka tukevoittavat myös aitan koko hirsikehikkorakennetta. Sisällä on parvelle/toiseen kerrokseen päästy oven sivulla sijainneiden kevytrakenteisten puutikkaiden avulla. Välipohjan nk. sekundääripalkisto sijoittuu rakennuksen päätyihin nähden poikittain. Välipohja lattiarakenne on ollut lankkurakenteinen, kuten aitan alapohjarakennekin, joka on nk. pistolattiatyyppiä. Ominaisista tälle tyyppille on lattialankusto, joka menee hirsikertojen väliin. Eli lankusto on asennettu paikoilleen samanaikaisesti hirsisalvosta ladottaessa. Tämä rakennetyyppi voidaan näin ollen havaita myös tarkasteltaessa aittarakennuksen lamasalvosrakennetta ulkoapäin. Luhtiaittojen yläkerta on tavallisesti käytetty kesäaikana myös makuupaikkana. Sisustus tällaisella parvella on ollut hyvin yksinkertainen ja kiinteistä rakenteita, jotka ovat kiinnitettyinä hirsirakenteisiin ovat olleet tavallisesti puurakenteiset seinänaulakot tai säilytysorret. Tässä aitassa sen poikittaispäätyihin asennettuna aitan itäpäädyn puolella on vielä jäljellä hirsiseinässä säilytysorsien kannatinolat. Onko tämä säilytysorsi alkuaan tarkoitettu vaatteiden vai tarvekalujen ripustusta varten ei ole enää tämän päivän olosuhteissa todettavissa.

Luhtirakennuksen vesikatto on vuotanut, ja se on peitetty väliaikaisesti kangaspressulla. Vesikatteenä on käytetty pärekatetta, kuten vuoden 1942 kuvassakin oli jo havaittavissa. Vesikatteen ruodepuina on käytetty pyöreästä puusta kuorittuja haljakaispuolikkaita vesikattoa kannattavan pyöreän hirsipalkiston suuntaisesti eikä, kuten normaalisti vesikattopalkistoon poikittaisesti sijoitettuna. Vesikaton hirsirungon räystäskannatuskonsolit ovat itä-suomalaista, karjalaista tyyppiä yksi salvoshirsi muotoon veistettynä.

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Luhtiaitta alkuperäisellä paikallaan Hinkabölen lahden rannalla. Valokuva vuodelta 1942. Kuva: Mauno Sutela (8).

Luhtirakennuksen vesikatto on vuotanut, ja se on peitetty väliaikaisesti kangaspressulla. Vesikatteen ruodepuuna on käytetty pyöreästä puusta kuorittuja haljakaispuolikkaita vesikattoa kannattavan pyöreän hirsipalkiston suuntaisesti eikä, kuten normaalisti vesikattopalkistoon poikittaisesti sijoitettuna. Vesikaton hirsirungon räystäskannatuskonsolit ovat itä-suomalaista, karjalaista tyyppiä yksi salvoshirsi muotoon veistettynä.

Luhtiaitan alempi ovi on jäljellä, kun taas luhdin/parven ovi toisesta kerroksesta puuttuu. Luhtiaitan ovi on ulospäin 1700-luvun lopun kustavilaista ruotopaneelityyppiä. Oven lehtirakenne on kaksikerroksinen, joista sisempikerros on pontattua leveää pystylautarakennetta. Ovimuotoilu on karjalaista bysanttilaista perua, jossa oven pihtipielet, karapuu on yhdistetty ovikarmiksi. oven yläosan kamanapuu on muodoltaan kaareva. Oven pihtipielet eivät ole kiinteästi kiinnitetyt paikoilleen vaan ne tiukennetaan, kiristetään kiilapalojen avulla tiiviiksi. Oven saranatyyppi on nk. lyöntisaranatyyppinen. Lukkorakenne on salpupuolella, sisäpuolella kiinnitetty pystysuoraan puukoppalukkoon rautakoneistolla. Vertaa myös luhtiaitan kuvainventointi.

3.4 Aitan kuntoarvio

Luhtiaitan yleinen kunto on tyydyttävä. Rungossa on pahoja vaurioita hirsirakenteiden keskivälillä muutaman hirsikerran osalta luhtiaitan pitkillä sivuilla, jolloin sisäpuolelta voidaan nähdä läpi

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

hirsirakenteen ulottuva rako, josta valo siivilöityy läpi aittaan. Luhtipäädyn hirsipartaan ylempi hirsi joudutaan osittain uusimaan. Samoin konsolirakenteita kannattavat pilarit, jotka puuttuvat kokonaan. Aitan porrasrakenteen sijainti näkyy päätyseinän hirsirakenteista eli koko porrasrakenne puuttuu. Koko rakennus on kärsinyt rungon osalta kosteusvaurioita sammal- ja sienikasvuston muodossa. Nämä tulee poistaa mielellään ensisijaisesti mekaanisesti rakenteita vaurioittamatta. Luhtiaitan ympärillä kasvavaa kuusikkoa tulisi harventaa sekä kaataa sisääntulopuolella olevan iso koivu, joka pitää yllä runkoon nähden suurta kosteutta. Vesikaton pressurakenne ei myöskään ajanoloon ole suotuista luhtiaitan vesikattorakenteille, koska se kerää vettä ja alla olevat rakenteet eivät saa riittävää tuuletusta.. Vesikatto tulee uusia ainakin pärekatteen osalta uusi kokonaan. Avatut alusrakenteet (haljakaiset) tulee tarkistaa samassa yhteydessä.

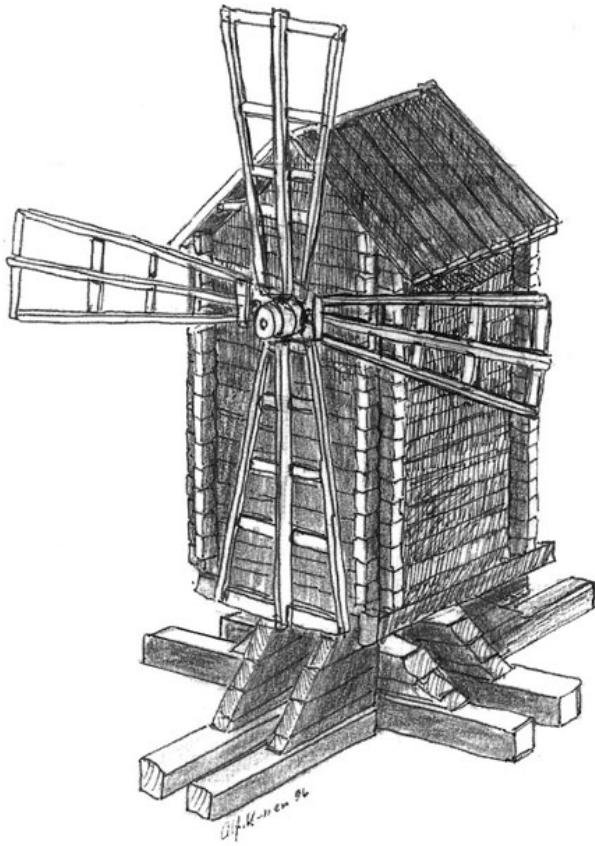
Sisä rakenteiden osalta tulisi läntinen keskeltä lahorakenteinen haltiahirsi uusia tai lapaliitoksella tapittamalla uusia osa tästä jyhkeästä vetopalkista. Sekundääripalkisto tulee rekonstruoida, samoin parven lankkulattia. Näiden rakenteiden laajuus ja muoto tulee vielä tutkia lähemmin ennen uusimis-/rekonstruktioitöiden aloittamista. Ennen kohennus-, korjaus ja rekonstruktioitöiden aloittamista tulee myös luhtiaitan museoesineet inventoida, ja sijoittaa väliaikaisesti mielellään johonkin Hinkabölen tilan lähellä sijaitsevaan kuivaan varastoon.

3.5 Tuulimylly

Ensimmäinen maininta tuulimyllyistä Suomessa on Turun tienoilta vuodelta 1463. Itä-Suomessa alettiin tuulimyllyjä rakentaa vasta 1850-luvun puolivälin maissa. Parhaimpina aikoina oli tuulimyllytyyppejä kolmenlaisia: Harakka-, mamselli- ja varvasmyllyjä (5).

Hinkabölen tuulimylly on tyypiltään nk. varvasmylly. Mylly on rakennettu vuonna 1861, ja sen seisoo alkuperäisellä paikallaan. Kymenlaaksossa on kaksi tuulimyllyä alkuperäisellä paikallaan. Toinen näistä tuulimyllyistä sijaitsee Iitin kunnan Massissa Sääksjärven maisemissa, ja senkin on rakennettu 1800-luvun puolivälin tienoilla (7).

Hinkabölen tuulimylly on harvinainen laatuaan, ettei sanoisi ainutlaatuinen nykyisen Suomen alueella. Hinkabölen tuulimylly edustaa Volgan keskijuoksun paikkeilla asuvien suomensukuisten heimojen varvasmyllytyyppejä (5). Myllyn pohjakaavio on suorakulmainen, ulkomitoiltaan 3650 x 4130 mm. Mylly on verhoiltu 25x 300 mm:n puoliponttipaneelilla pystyyn. Ulkoverhouksessa on lukuisa määrä tikan tekemiä suuriakin reikiä. Tuulimyllyn "varpaat" muodostuvat 300 x250 mm:n paksuista ristiin salvotuista parruista. Näiden päälle on rakennettu vinopilari/reivirakenteisena jalkaristikko, jonka varassa pyöreä 360 mm:ä halkaisijaltaan oleva puunapa (jalka), ja koko mylly jauhinkivineen on rakennettu. Tuulimyllyn jauhinkivet sijaitsevat myllyrakennuksen alemmalla kerrostasolla erillisellä neljän puupilarin kannattamalla alustalla. Jauhinkivihuoneen päälle on rakennettu ratashuone ja jyväsuppilo, josta jyvät johdetaan myllynkivien arkkuun, koteloon, johon rakenteeseen on sijoitettu kaksi jauhinkiveä päällekkäin. Alimmainen jauhinkivi näistä kivistä on tällöin kiinteärakenteinen, liikkumaton.

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Volgan varren suomensukuisten heimojen tuulimyllytyyppi, joka muodoltaan, varvasrakenteeltaan sekä siipilapojen rakenteiden "ikkunoinnin" osalta muistuttaa suuresti Hinkabölen tuulimyllyä (5).

Puupilari- ja palkki-rakenteisen paneelivuoratun tuulimyllyn runko koneistoineen voidaan kääntää tuulen mukaiseen suuntaan. Tuulimyllyn kiinteän tukirakenteen muodostavat yhdessä puupilareiden varaan rakennettu ristiin 90 ° kulmaan reivattu puupalkistorakenne.

Useimmiten suomalaisen varvasmyllyn perustuksena toimii hirsirakenteinen lamasalvos. Tältäkin osin on Hinkabölen tuulimyllyssä venäläisperäisiä vaikutteita: Volgan varrella, alavilla ranta-alueilla maasto oli usein tulva-altis, ja siksi tuulimyllyjen kannatinrakenteina toimivat pitkät puupilarit. Näin estettiin tuulimyllyn rakenteita joutumasta tulvivan veden alle. Hinkabölessä tuulimylly on rakennettu kiinteän kallion päälle tukevasti nojaavien puupilarirakenteiden ja palkiston varaan. Tämän rakenteen päälle on taasen sijoitettu kääntöpöytä, kaksiosainen ristiinasennettu lavorakenne, jonka varassa tuulimyllyä voidaan kääntää, kuten edellä on jo todettu.

Tuulimyllyn runko-osan muodostava puupalkisto on jokaiselta julkisivusuudeltaan vaakasuoran palkkikehikon lisäksi reivattu ristiin puupalkistolla, joka tekee rungon tukevaksi olematta kuitenkaan raskas ajatellen tuulimyllyn kääntöä tuuleen. Tämä on suuri etu ajateltaessa raskaampaa hirsirakenteista tuulimyllytyyppi, jonka liikuttaminen olisi tällöin paljon vaikeampaa. Tuulimyllyn käyttökoneisto on myös korkealaatuinen. Jauhinkivikerrokseen sijoitetun vaakasuoran ohjauspalkin varaan on rakennettu kaksiosainen alaosaan puutankorakenteinen jarru- ja pysäytysjärjestelmä: Tankorakenteen yläosa on rautanivelellä yhdistetty tuulimyllyn tuulivoiman pyörittämään puu-

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

hammasrattaaseen kaarevalla "jarrupuulla" längellä, kaappauspuulla, jonka kaareva muoto seuraa hammasrattaan pyöreää muotoa. Tällainen kitkapuu toimii tehokkaana hammasrataspyörän pysäyttäjänä.

**Hinkabölen tuulimylly katsottuna lounaasta Myllykallion juurelta keväällä 1953.
Tässä kuvassa ovat vielä tallella siipilapojen tuulenohjaimet. Kuva: Mauno Sutela (8).**

Tuulimyllyn kaksi siipilapaa ovat "ikkunoidut" sidontapuilla, poikittaisella puurakenteella rakenteellisen tukevuuden saavuttamiseksi. Tuulimyllyn siipilavat ovat aina joko osittain tai kokonaan päällystetyt tuulenohjauslaudoilla. Viimeksi Hinkabölen tuulimyllyä on korjattu Skärgårdens Vänner i Pyttis yhdistyksen Mogenpört museiförening r.f.:n toimesta 1990-luvulla. Tällöin museoyhdistyksen puheenjohtajan Rolf Mäkelän johdolla palautettiin tuulimyllyyn puuttuvat siipilavat. Edellä nähdyssä kuvassa vuodelta 1953 ovat tuulenohjauslaudat vielä paikoillaan. Viimeisimmässä korjaustyössä ne ovat jätetyt pois johtuen ilmeisesti mahdollisuudesta tässä muodossa tuulivoimien parempaan hallintaan.

Loppusyksystä 2006 tehdyssä jäkälätutkimuksessa voitiin havaita tuulimyllyn varvas-, jalustaosassa sekä tikarakenteissa runsaasti jäkälämuodostumia. Näissä rakenteissa esiintyi melko tavallisia jäkäliä, kuten (12) :

- sormipaisukarve (Hypogymnia physodes)
- harmaaröyhelö (Platismatia glauca)
- harmaahankakarve (Pseudevernia furfuracea)
- valkohankajäkälä (Evernia prunastri)
- torvijäkälälajeja (Cladonia sp)

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

3.6 Tuulimyllyn kuntoarvio

Päällisin puolin Hinkabölen kotiseutumuseon rakennuskantaa arvioimalla, voidaan todeta, että tuulimyllyrakennus on rakennuksista kaikkien parhaimmassa kunnossa. Pieni pintalahovaurioita lukuun ottamatta tulisi lähinnä tuulimyllyn ulkovuoraukseen kiinnittää huomiota. Kun tarkastellaan sisäpuolelta tuulimyllyn ulkovuoraukseen voidaan havaita, että vuokrauksessa on lämpötilojen vaihtelusta, ja auringon pintakulutuksesta johtuen syntynyt puoliponttivuoraukseen useamassa kohdassa rakoja, joista vesi- ja lumi pääsee sisään itse myllyrakennukseen.

Myllyn ulkovaipan tiiviyyttä voidaan lisätä tarkastamalla paneelinaulausta, ja naulaamalla harkiten paneelilaudoitusta tarvittavissa määrin. Tällöin on otettava huomioon puun ikääntynyt, ja haurastunut pinta, jolloin naulaamista olisi harkittava suorittaa esiporattuun reikään, joka tehdään tuulimyllyrakennuksen kantavaan runkoon. Suuremman ongelman vaipan tiiviyyden saavuttamisessa muodostavat tikan/palokärjen tekemät runsaat ja paikoittain suuret reiät lähinnä paneelisaumoissa. Tulisi tarkkaan harkita kannattaako näitä "tikankoloja" ruveta paikkaamaan. Parempi vaihtoehto olisi varmaankin tuulimyllyrakennuksen maalaus käsittely. Muiden rakenteiden kunnosta uusimisen tarpeessa ovat tuulimyllyn johtavat pitkät, ja tällä hetkellä hatarat tikkaat, jotka tulisi uusia ja tehdä tukevammasta tavarasta. Vertaa myös korjaussuunnitelman osa II - kuvaliitteet.

Tuulimyllyrakennuksen jalustassa ja kääntöparuilla sekä tikkailla on runsaasti jäkäläkasvustoa, joka ylläpitää myös puupinnoissa kostettu, ja edesauttaa pidemmän ajan kuluessa puupintojen hidasta lahoamista. Näin ollen jäkäläkasvusto tulisi poistaa mekaanisesti joko kaapimalla tai harjaamalla. Tämän jälkeen pesu soodaliuoksella (1 kg/10-15 litraan vettä) ja pinnat tulee huuhdella huolellisesti, mielellään lämpimällä vedellä. Kemikaalien käyttö tulisi välttää. Itse tuulimyllyssä on aikoinaan ollut lietemaalipinta eli se on ollut punamullattuna. Punamultauksen uusiminen voisi suojata jonkin verran auringossa kauhtunutta ja kulunutta puupintaa sekä sekä häivyttäisi myös paremmin tikan/palokärjen tekemät vaipassa olevat suuret reiät sekä pitäisi linnut loitolla ainakin pidemmän aikaa. Ovet voisi tervata kantotervalla.

4. Yhteenvedo

Kotiseutumuseon koko rakennuskanta on arvokas sinällään juuri maisemallisena kokonaisuutena. Vuonna 2003 Kymenlaakson maakuntamuseo totesi lausunnossaan, että se pitää "alueen rakennuskantaa erityisen arvokkaana osana merenranta-alueiden ja saariston rakennusperinnettä". Kaikki kolme rakennusta edustavat aikakautensa tyypillistä rakennuskantaa muodostaen yhteneväisen kokonaisuuden, jossa Myllykalliolla sijaitseva komea tuulimylly on tämän kulttuurimaiseman keskeisin elementti. Alue kuuluu osana Pyhtään kunnan rannikon ja saariston osayleiskaavan vaikutuspiiriin. Osayleiskaavan kaavamerkintöjen mukaisesti alue kuuluu merkinnällä AM/s maatilojen talouskeskusten alueisiin. Kaavamerkinnän erityispiirteensä mukaisesti /s (pikku s) mukaisesti kaavassa alueen merkintä koskee maisemallisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita alueen rakennuksia. edelleen kaavamerkinässä kerrotaan, että " ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suoritettaessa ja rakennettaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei alueen maisemallista, kulttuurihistoriallista tai luonnonolosuhteista johtuvia arvoja vaaranneta tai heikennetä".

Rakennuskannasta huonokuntoisin on tuparakennus, joka jo vuonna 2003 todettiin Kymenlaakson maakuntamuseon toimesta olevan huonokuntoinen ja kiireellisen korjauksen tarpeessa. Koska kyseessä on kotiseutumuseon rakennus, tulee tähän rakennukseen saada valtion tukea museoviraston taikka Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen rahavaroista. Kohennus-, korjaus- ja restaurointi-

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

toimenpiteistä on tähän korjaussuunnitelmaan oheistettu alustava kustannusarvio, joka päättyy korjaustöiden osalta 67 000 euron rahasummaan, jonka on katsottava olevan minimikustannus ko. tuparakennuksen korjaustöiden osalta. Aittarakennuksen osalta alustava kustannusarvio on 30 000 euroa. Kohennus- ja korjaustoimet tuulimyllyn osalta ovat 10 000 euroa, jolla tulisi täydentää siipilapojen tuulenohjauslaudat. Muilta osin tuulimylly olisi korjattavissa talkootyönä mitä tulee tuulimyllyn punamultaustoihin sekä jäkälänpoistoon. Kustannusarviot tuparakennuksen ja päätyluhtiaitan osalta edellyttävät ammattitaitoisen korjaajan lisäksi myös opiskelijatyövoiman olemassa oloa. Näin ollen Kymenlaakson ammattikorkeakoulun rakennusrestaurointilinjan oppilaita voisi osallistua ko. työhön.

5. Korjausaikataulu ja korjausresurssit

Tuparakennuksen kustannusarviossa on hahmoteltu eri töiden kohdalla myös viitteellinen aikataulu kovasti kiireellisille korjaustöille vuosille 2007- 2009. Tämän mukaisesti korjaustyöt olisi aloitettava, kuten normaalia. perustuksista sekä korjattava runko kauttaaltaan sekä korjataan ikkunaukot sekä ikkunat. Näiden töiden lisäksi vuonna 2007 voitaisiin suorittaa kuistiosuuden rekonstruktion, koska kuistin purkaminen 1991 on hyvin dokumentoitu sekä osat rakennusosista ovat vielä jäljellä. Vuonna 2008 tulisi jatkaa korjaustöitä vesikaton korjaamisen, sekä savupiipun osalta. Edelleen julkisivussa voitaisiin palauttaa puukonsolien varaan asennettu puurakenteinen vesikouru. Pärekkäminen rakennuksessa voitaisiin tehdä talkoo/opiskelijatyönä, kuten myös päätyluhtiaitassa.

Tuparakennukseen vedettävissä oleva sähkö ja mahdollinen lämmitys tulisi harkita erikseen sen mukaisesti jääkö rakennus kylmäksi rakennukseksi, joka olisi auki vain kesäkaudella. Tämä olisi suositeltava vaihtoehto. Viimeisellä korjausjaksolla kohennettaisiin ja korjattaisiin sisätulojen tulisiijat kuntoon. Tähän koko korjausprosessiin tarvitaan vähintään yksi ammattitaitoinen kirvesmies sekä tämän lisäksi yksi rakennusrestauroinnin opiskelija, joka avustaisi kirvesmiestä kaikissa mahdollisissa töissä sekä vaativimmissa töissä, kuten hirsien vaihtamisessa ja kengittämisessä. Tämän lisäksi töissä tarvitaan erityisammattimiehiä/naisia, kuten ikkunarestauroija ja tulisijojen korjaaja, muurari.

Päätyluhtiaitan osalta olisi suositeltavaa, että aitan pitkien sivujen hirsien vaihto ja rungon korjaus tehtäisiin, ennen vesikaton kohennus- ja korjaustöitä, joihin kuuluu myös pärekäminen. Toisena työvaiheena tulee kysymykseen sisätilojen parvirakenteiden palauttaminen edellyttäen, että saadaan riittävää näyttöä parvirakenteiden laajuudesta ja muodosta. Tuulimyllyn osalta voitaisiin tehdä kesällä 2007 ja 2008 talkootyöt koskien jäkälänpoisto ja punamultausta. Tuulimyllyn siipien tuulenohjauspuiden täydentämiseen tarvitaan kaksi korjaustöihin perehtynyttä ammattilaista sekä mahdollinen apumies/nainen/opiskelija.

6. Materiaalihankinta ja töiden valvonta

Korjausresursseihin kuuluu myös se, että viimeistään sen vuoden keväänä, kun sinä kesänä ryhdytään tekemään töitä, on tarvittava täydennys- ja paikkausmateriaali jo hankittu etukäteen rakennuspaikalle hyvin suojattuna ja varastoituna. Rakennuspaikalle tällä hetkellä varastoitu hirsimateriaali tulee tarkastaa, ja sen kelpoisuus hyväksyä ennen sen käyttöönottoa. Ammattimies- ja opiskelijahankinnat tulee tehdä alkuvuonna 2007. Kaikki pitkää toimitusaikaa edellyttävä rakennusosien hankinta, ikkunoiden korjaustyöt yms. tulee ajoittaa siten, että ne ovat saatavilla tai valmiita asennettaviksi paikoilleen silloin, kun niitä tarvitaan.

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Hornamo Ky

Kohennus-, korjaus- ja rakennustöitä tulee valvoa kaiken aikaa. Rakennuspaikalla tulee kunakin vuonna suorittaa kohennus- korjaus- ja restaurointitöiden alkukatselmus sekä sopia työjärjestyksestä yms. selkeästi rakennuspaikalla. Suorittaa tarvittavat sovittavat välikatselmukset sekä aina rakennuskauden lopussa sen kauden loppukatselmus ja yhteenveto tehdyistä töistä. Rakennustöiden valvonnan suorittaa Kymenlaakson maakuntamuseo yhdessä rakennuttajan edustajan sekä korjaushankkeen korjaussuunnitelman laatijan kanssa.

Lähteet:

1. Gustaf K. Backman: Dagbok i Mogenpört hembyggs museum, 1950
2. Gustaf K. Backman: Förvärvskatalog i Mogenpört Hembyggs museum, 1950
3. Maj-Britt Johansson: Selvitys tilan omistajista 1950-luvulta lähtien, Helsinki 2006
4. Matti J Kankaanpää: Talon kertomaa, Saarijärvi 2004
5. Alfred Kolehmainen: Puurakentamisen perinne, Tampere 1998
6. Alfred Kolehmainen - Veijo A. Laine: Suomalainen aitta, Keuruu 1983
7. Timo Lievonen: Kymenlaakson rakennuskulttuuri, Kymenlaakson seutukaavaliitto, Jyväskylä 1992
8. Johan Ståhl: Kerättyä kartta- ja kuva-aineistoa Munapirtistä, Porvoo 2006
9. Johan Ståhl: Ägar- och husbondelängd för hemmanen på Mogenpört i Pyttis, Borgå 2006
10. Johan Ståhl - Maj - Britt Johansson: Moön laulu, Munapirtin saaren kyläyhdistys, 2002
11. Wilhelm Ögård: Arvokas kotiseutumuseo Munapirtin saaren kätköissä, artikkeli 1957
12. Kaarina Öst: Kasvi-, jäkälä-, ja levätutkimuksia vuosina 1995 ja 2006
13. Östra Nyland: Skärgårdens Vänner i Pyttis omhuldar sina museibyggnader, 1957